

BERGSLUFT

Medlemsblad för Elin Wägner-sällskapet nr 41

December 2003
ISSN 1103-4165

Feminismen

var temat för årets Elin Wägner-dagar på St Sigfrids folkhögskola. 25 personer, varav två män, kom, lyssnade på inspirerande föreläsningar och njöt av samvaron och samtalen, det vackra höstvädret, den goda maten och fina miljön. Årets Väckarklocka, professor Yvonne Hirdman inledde med en föreläsning om feminismens dilemma och den manliga normen. Helena Forsås-Scott granskade hur Elin Wagners syn på feminism förändrats från Pennskaftet till Väckarklocka. Folkhögskolans elever bjöd på konsert i kapellet på kvällen före den läckra kvällsmaten, då Charlotte Branting och Solveig Hammarbäck berättade om sommaren på Lilla Björka. På söndagen redde Lena Gemzoe ut begreppen när det gällde olika "feminismer" – liberalfeminism, socialistisk feminism och radikalfeminism – och diskuterade slutligen hur ett samhälle ska lösa omsorgsfrågan (om barn och äldre) utan att exploatera en grupp människor. Helgens final blev lysande med de två unga feministerna Moa Elf Karlén och Johanna Palmström som i dialog berättade om sina efterforskningar av feminism och jämställdhet bland ungdomar. De var inspirerande och gav kraft att jobba vidare.

Rapport från dagarna skickas till deltagare och föreläsare och kommer att finnas på nätet.

MEN VI I STYRELSEN UNDRAR varför inte flera kommer till våra dagar på St Sigfrid – dagar som

enligt deltagarna ger gemenskap, inspiration och kraft att gå vidare tack vare den höga kvaliteten både på föreläsarna, upplägget och miljön på folkhögskolan. Skriv gärna några rader till Marianne och berätta varför just du inte var med och om det är något vi kan göra för att underlätta ditt deltagande!

Elin Wägnerdagarna 2004

blir den 18-19 september på S:t Sigfrids folkhögskola. Boka in dagarna redan nu och tipsa gärna om tema och föreläsare!

60-årsjubileet

av Elin Wagners inträde i Svenska Akademien firar vi på årsmötet 2004, som äger rum den 22 maj i Stockholm på Börssalen, där vi också firade 50-årsjubileet. Vi utlovar ett pampigt program med föreläsningar, musik och uppläsningar och hoppas att medlemmar från hela landet ska strömma till Stockholm. För att underlätta resandet ordnar vi en bussresa den 21 maj från Växjö (med viss möjlighet att plocka upp folk längs vägen). På hemvägen söndagen den 23 maj kommer vi att besöka Ellen Keys Strand.

SKICKA IN DIN INTRESSEANMÄLAN så snart som möjligt så vi kan börja finplanera resan.

8 mars 2004 kl 19.00

På Internationella kvinnodagen har Marianne Enge Swartz blivit inbjuden att berätta om Elin Wägner i Wendela Hebbes hus i Södertälje. Rubriken är ett lån från Erik Hjalmar Linder och

Elin Wägner-sällskapet, Skir, Svanholm, 355 91 VÄXJÖ

Postgiro 22 21 27-3

www.dels.nu/elinwagner

Bergslufts redaktion: Marianne Enge Swartz (mengeswartz@bahnhof.se)

08-306907

Solveig Hammarbäck (solveig.hammarback@hum.vxu.se)

0470-775557

Ulla Isaksson: "Äventyret Elin Wägner". Entré 70 kr inkluderar kaffe och bröd.

20 mars 2004

finns det mycket att fira!

SVENSKA KVINNORS VÄNSTERFÖRBUND fyller 90 år och firar med seminarium om feminismen och fest på kvällen. Upplysningar och anmälan: tel 08 649 30 18, 08 777 60 25.

KVINNLIGA AKADEMIKERS FÖRENING firar 100-årsjubileum samma dag med föreläsningar, debatt (med bland andra årets Väckarklocka Yvonne Hirdman i panelen) och jubileumslunch. En bok ges ut på Atlantis förlag lagom till jubileet: "Förbjuden frukt på kunskapens träd – kvinnliga akademikers kamp för jämställdhet under hundra år". Om du vill köpa boken, bidra till kostnaderna för tryckning och samtidigt ge din hyllning till de kvinnliga akademiska föregångarna kan du betala 500 kr på KAF:s jubileumskonto 126756-0. Du får då ett exemplar av boken och ditt namn trycks i bokens *tabula gratulatoria* (gratulanternas lista). I bokhandeln beräknas boken kosta ca 250 kr.

En textil för Lilla Björka

kan alla vara med och skapa för vardagsrummet, som ser kallt ut och får dålig akustik under perioder när vi inte har utställningar i rummet. Idén kom upp på sommarens textila workshop med *Raine Navin* och *Gunilla Skyttla*, förra sommarens utställare på Lilla Björka. Gör ett broderi eller applikation med ljus bakgrund och med motiv som har anknytning till Elin Wägners tankar eller verk. Storlek som ett A4-papper med sömsmån. Skicka till Elvy Löwall, Bergs Tapetserarverkstad, 360 30 Lammhult som tillsammans med några andra kommer att ställa samman lapptäcket.

Om du har frågor kan du ringa Elvy, tel 0472 72 002.

Det var mycket Elin

på Bokmässan i Göteborg i år. Sällskapet Göteborgsgrupp hjälpte till att bemanna (eller kanske ska man säga bekvinna) DELS monter. Margareta Stål höll ett föredrag på de litterära sällskapens scen om Elin som journalist och Marianne Enge Swartz talade om litterära museer med utgångspunkt i boken Öppna dörrar.

Pennskaftet i Svenska Akademiens Klassikerserie och den nya utgåvan av Elin Wägner-biografin presenterades på ett intressant och välbesökt seminarium med Horace Engdahl, Ebba Witt-Brattström och Helena Forsås-Scott.

Du kan nu beställa Pennskaftet till specialpris direkt från förlaget! Julklapp?

"Vårt vardagliga intellekt försöker alltid övertyga oss om att vi bara är ekollon och att vår största lycka är att bli ännu större, fetare och blankare; men det är ju bara av intresse för svin. Vår tro ger oss kunskap om något mycket bättre, nämligen att vi kan bli ekar."

*Ur Vägledning för vilseförda
av E.F. Schumacher*

Efterlysning

Lena Malmgren i Lund skriver och frågar var namnet på låtsaskommunen Komtemåtta, som figurerade i Fogelstadpedagogiken, kommer ifrån? Hon undrar om namnet möjligtvis kan ha något att göra med krogen Komtillmåtta, som förekommer i dikten Härolden av Karlfeldt? Noten till dikten säger att detta var förr en gästgivargård i Gagnef. Är det någon av läsarna som vet?

Lena vill också veta om bakgrunden till nyckelknippan som finns på en utgåva av Elins böcker. Skriv till Bergsluft om du har svar på Lenas frågor.

Feministisk veteran

Bergsluft fick ett långt brev från Brita Åkerman, en av förgrundsfigurerna i kampen för jämställdhet, som kommenterar sin feministiska post:

Med posten den 18 augusti fick jag en inbjudan till Elin Wägner-sällskapets hösthelg på S:t Sigfrids folkhögskola i Växjö på temat Elin Wägner och feminismen. Samtidigt fick jag inbjudan till "Kvinnohistorisk Dag" i Riddarhuset med tema Elisabeth Tamm och Fogelstadgruppen. Senare i veckan även en inbjudan från Årstasällskapet för Fredrika Bremerstudier till möte på Årsta slott med föredrag om Grekland och Fredrika Bremer. Så kom slutligen Kvinnovetenskaplig tidskrift nr 1:03 där en artikel av Lisbeth Larsson handlar

om ”urtexten för feministisk litteraturvetenskap”
– Virginia Woolfs *Ett eget rum*.

Jag fick de här inbjudningarna nästan samtidigt och funderad på vad de skulle komma att ge för budskap.

Hos Elin Wägnersällskapet talar man om feminismens dilemma och visioner. Jag slår upp mitt exemplar av *Väckarklocka*, där Elin Wägner i november 1941 skrev: ”Till Brita som krävde denna bok”. Vad krävde jag? Jo en skrift som inför 1940 års riksdagsval ”kunde ruska om både kvinnor och män”. Det behövdes därför att ”lite var har vi blivit desperata denna höst över att kvinnorna får stå i en vrå eller på sin höjd sticka strumpor medan herrarna slår an de djupaste brösttoner och sköter det hela ganska virrigt”. Elin Wägner svarade på mitt brev att hon varit inne på dessa frågor i många sammanhang och att när hon fick en vädjan från någon i den yngre generationen fick hon lust att försöka få fram sina synpunkter. Kanske hade hon känslan av att en skrift där man sa ifrån ordentligt skulle få samma genomslag i opinionen som tidigare *Kris i befolkningsfrågan* haft.

Elin ville ”börja från början” med kvinnofrågan och berättade om forskare som funnit spår av en moderålder där kvinnorna styrde och där det inte fanns några krig. Många civilisationer hade sedan dess vuxit fram där patriarkatet vunnit alltmer makt. Den grekiska, där kvinnorna tillhörde slavkassen och visades ut ur rummet då Sokrates och hans vänner samlade sig till symposier för att ”diskutera kärleken”. I bondesamhället fann Elin att den kvinnliga självständigheten fanns kvar, där man och hustru gemensamt delade på ansvar för försörjningen. I och med teknikens utveckling och industrialiseringen blev kvinnans skapande arbete inom hemmet reducerat och ersattes inte av något annat. Inför de moderna stadshemmen ”känner man vanmakt”, menade hon. Men hon hade en vision att de kanske kunde finnas en väg för kvinnorna att smälta samman yrkesarbete och arbete för hemmet.

På den kvinnohistoriska dagen i Ridarhuset talar man om Medborgarskolan på Fogelstad, som skapades av Elisabeth Tamm för att kvinnorna skulle få hjälp att bli kunniga, aktiva och oförskräckta. Man kommer att tala om alla

de kvinnor som grupperades kring skolan och den egna tidningen: läkare, författare, journalister, samhällsvetare, kommunalpolitiker. De förde fram många idéer och förslag på nödvändiga samhällsförbättringar, som männen inte brydde sig om. Inte förrän de fördes fram i *Kris i befolkningsfrågan*, skriven av en toppskribent ur kvinnolägret tillsammans med en man med godkänd vetenskaplig och social status!

På Årsta slott fortsätter man de studier man inlett om Fredrika Bremers reseskildringar, nu från *Livet i Gamla Världen*. Elin Wägner började skriva en bok om Fredrika Bremer, som blev hennes sista, ofärdiga. I den skrev hon om *Livet i Gamla Världen*: ”Här lägger Fredrika Bremer sin tro och sin livsåskådning med fantastisk djärvhet, snabbhet och tilltro till sin förmåga”. Men Fredrika Bremers vänner var osäkra om det kanske var något farligt i det hon sade och följde ofta taktiken att tiga och gå förbi. Elin Wägner fann något av detta i vad som kom att hända hennes egen skrift *Väckarklocka*.

Jag läste Virginia Woolfs *A room of ones own* snart efter det den publicerades 1928 och blev fängslad av dess innehåll och dess kvicka, ironiska och mångsyftande form. Jag försökte skriva i hennes stil och skrev en artikel, *Om Kvinnlig Självkänsla*, som publicerades i Fredrika Bremerförbundets tidskrift *Hertha* 1932. Jag har ännu kvar ett litet kort från den gamla kvinnoaktivistinnan Ann Margaret Holmgren, som skrev: ”Varmaste tack för dagens artikel i *Hertha*”.

Ett eget rum handlade om kvinnors fattigdom. Författarinnan, som ska hålla ett föredrag i ett kvinnligt college, blir bjuden på en enkel, tråkig middag i en anspråkslöst utrustad läroanstalt, skapad av kvinnor med mycket arbete och sparsamhet. Hon jämför med en luxuös lunch i ett manligt college med den vackra och bekväma omgivningen, som skapats av många århundradens donationer från män. På 30-talet tolkade vi väl *Ett eget rum* som ett inlägg i kvinnokampen. Författarinnan stryker under ”hur säkerställt och välmående det ena könet är och hur fattigt och osäkert det andra”, och antydde att kvinnors kamp skulle ändra detta. Under loppet av många årtionden har den feministiska tolkningen förändrats. Man ser inte bara på

frågan om kvinnor kontra män, utan det handlar också om kvinnor inbördes, de avvikande, kanske de lesbiska, de androgyna. Man ser de fasta könsrollernas förändring. De många nya teorierna visar en upplösning i osäkerhet, det kommer inte någon trygg avslutning. Den feministiska teoribildningen är enligt Lisbeth Larsson fortfarande i rörelse.

Brita Åkerman

I Elins spår

Lördagen den 21 november, när regnet hängde tungt över Stockholm, kom tolv glada kvinnor glidande över Odenplan med siktet inställt på Handelsbanken. Där stod jag vid den litterära skylten med text från Norrtullsligan och väntade. Dessa förväntansfulla kvinnor kom från Psoriasisförbundets anläggningar på Kungsholmen och Sundbyberg och hade valt att bli guidade i Elin Wägners Stockholm som sin personalaktivitet.

Vi samtalade om Elins Stockholmsmiljö och försökte sätta oss in i hur det såg ut med människorna, spårvagnarna och lukten. Kanske lyckades vi lite grann genom att vi kunde komma in på gårdarna på Norrtullsgatan 25 och Upplandsgatan 54. Vi gick förbi Strindbergsmuseet på Drottninggatan till Elins första bostad på Holländargatan, passerade Sveavägen för att ta oss ner via Kungsgatan till hörnet av Lästmakargatan 6, med den så kallade rösträttslyan, som Pennskaftet beskriver så härligt när hon kommer dit första gången. Här stannade vi upp, pratade om löner för kvinnor, nobelpris i litteratur, kvinnorna som genom året suttit i Svenska Akademien och tyckte att vi kunde relatera till oss själva som kvinnor och vårdpersonal.

Vandringen fortsatte genom Kungsträdgården till Gamla Stan förbi Svenska Akademien och Stortorget. Där höll man på att iordningställa för årets julmarknad och röda hus kom farande genom luften, färdigpyntade med gurlanger. Turen avslutades vid Triewaldsgränd och för att ytterligare förstärka intrycket av Tidevarvsdamerna tog vi en kopp kaffe på Sundbergs konditori.. Självtog jag en caffe latte med varma bagels. Det tror jag inte fanns på Elins tid.

Margareta Östman

Tips!

Sällskapet Småskrift Nr 4 "Vandring i Elin Wägners Stockholm" finns fortfarande att köpa och kan ge inspiration till egna vandringar i Elins fotspår. Betala bara in 40 kr på Sällskapet pg. Glöm inte att ange namn och adress och skriftens namn!

Vinnaren

av Elin Wägner-biografin (som lottades ut bland dem som betalade årsavgiften tidigt), *Brita Håkansson* från Växjö, tackar och skriver:

"Äntligen fick jag tillfälle att lära känna Elin, som var en av mina stora förebilder under unga år. Biografin spänner över hela hennes livsresa. Man kommer henne så nära inpå livet samtidigt som man får leva med i en del av den tidsperiod, som mina egna föräldrar genomlevde fast på helt andra villkor. Det är ingenting mindre än en bragd paret Ulla Isaksson – Erik Hjalmar Linder utförde. De gav oss en lysande biografi över Elin Wägners liv."

Rädda Parnass

Som ni kanske sett i pressen kommer Parnass tvilling Allt om Böcker att läggas ner vid årsskiftet. Men Parnass lever vidare, många medlemmar i litterära föreningar prenumererar redan men vi måste bli flera och hjälpas åt med marknadsföringen på bibliotek och skolor. Första numret av nya Parnass har temat Harry Martinson, som firar 100-årsjubileum år 2004. Förläng din prenumeration så du inte missar jubileumsnumret eller prenumerera till dig själv eller vänner. Helårsprenumeration kostar 195 kr för medlemmar i litterära sällskap. Skicka beställningen till: Parnass, c/o Datarutiner Kundtjänst, Box 300 44, 104 25 Stockholm. Betala när inbetalningskort kommit.

Stödgalan för Parnass

blir det den 15 januari i Kungliga Bibliotekets Hörsal kl 17.30. Huvudtalare Karin Söder. Se hemsidan för fullständigt program www.dels.nu.
Välkomna!

Nästa nummer av Bergsluft

kommer i april och innehåller bl.a. fullständigt program för årsmötet. Redaktionen tar tacksamt emot artiklar och notiser. Berätta gärna om en bok som betytt mycket för dig!

Manusstopp: 1 mars 2004